

Lončen pisker ali lonec spremlja
človeka od začetka kulturne
zgodovine. Lonec mu je služil za
shranjevanje, prenašanje, peko,
kuhanje sebi, družini in živini,
za pranje perila in še za kakšna druga
vsakodnevna opravila.

(iz raziskave o piskru iz črne kuhinje mag. Teje Hlačer)

16. oktobra 2011 je v Budnarjevi domačiji v Zg. Palovčah nad Kamnikom potekala lončarsko-keramična kolonija, kamor so bili povabljeni lokalni izdelovalci od tradicionalnih do sodobnih lončarjev in keramikov ter člani Društva keramikov in lončarjev Slovenije.

Pod okriljem zgodbe piskra in ustvarjalnosti so za razstavo nastali pričujoči piskri iz različnih glin, na lončarskem vretenu in v drugih keramičnih tehnikah.

Cajnko Ana, prof. likovne umetnosti, tečaji, delavnice za otroke in odrasle / 041 694 360 / Križni vrh 6, 8230 Mokronog

Dobovšek Tatjana in Boštjan, tradicionalno lončarstvo / 041 662 263 / Žalna 17a, 1290 Grosuplje

Filipan Kraljič Biserka, keramičarka / 041 690 165 / Šalek 90, 3320, Velenje

Gomboc Jerman Tatjana s.p., keramičarka / 031 245 369 / Gajeva 1a, 1235 Radomlje

Hlačer Tatjana, trad. lončarstvo, sodobna keramika, tečaji / 041 662 446 / Perovo 18b, 1241 Kamnik

Hlačer Teja, etnologinja in ustvarjalka umetniških projektov / 040 511 889 / Podlimbarskega ulica 35, 1000 Ljubljana

Konec Blaž-Pinki, keramik / 041 296 224 / Polje cesta XXXII/9, 1260 Ljubljana Polje

Kremžar Franc lončarstvo s.p., tradicionalno lončarstvo / 01 834 15 94 / Gmajnica 65, 1218 Komenda

Kraker Majda in Tomo, keramika / 041 688 029 / Videm 11č, 1262 Dol pri Ljubljani

Prelovšek Marja, keramičarka, tečaji, alternativne peke / 031 876 369 / Grampovčanova 23, 1000 Ljubljana

Ravnikar Lojze, upokojeni lončar / 01 834 15 43 / Mlaka 27, 1218 Komenda

Ratkajec Wenigerl Nives s.p., izdelovanje predmetov umetnostne obrti / 041 936 229 / Podgorska pot 5, 1241 Kamnik

Simšič Miljanka, keramičarka / 031 204 225 / Postojnska 25, 1000 Ljubljana

Spruk Katarina, trad. lončarstvo, figuralika / 041 244 593 / Volčji potok 39 e, 1235 Radomlje

Štebe lončarstvo, tradicionalno lončarstvo / 01 834 15 13 / Podboršt 14, 1218 Komenda

Zajc Polona s.p., lončarka, keramičarka / 031 500 054 / Muljava 3, 1234 Mengeš

Žbontar Dani, keramičarka, tečaji / 041 742 000 / Obirska 30, 1000 Ljubljana

Kolonijo in razstavo je v okviru projekta »Pisker iz črne kuhinje«, ki ga delno financira Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, organiziralo Turistično društvo Kamnik v sodelovanju z ILA d.o.o. - dotik ustvarjalnosti.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje / Projekt sofinancira Evropska unija

Razstava **Pisker**

Na razstavi »Pisker iz črne kuhinje« gazimo po poteh kulturnega spomina, usidranega v tradicionalni slovenski lončarski obrti. Izdelki so ukoreninjeni v pokrajini človeških arhetipov, prežetih s tisočletji starimi pomeni in raznolikimi vzorci vsakdanjega načina življenja. V svetu, izropanem pomenov, se toliko bolj zatekamo v zavetje preteklih mitov in zgodb. Razstava tako intenzivno pobira arheološke ostanke in razmišlja o načinih delovanja, konstruiranja smisla v svetu, kjer je potrebno obstoječe družbene, kulturne ter likovne forme revidirati.

Razstavljena dela prek sodobne predelave tradicionalnih lončarskih izdelkov in tehnik zastavljajo intimitna vprašanja praznine in izginevanja tradicionalnih obrti. S te perspektive se odstrel v kolektivni amneziji, ki jo prinaša sodobnost, kjer ni v umeščenosti ter primanjkuje odgovornosti do drugih in sebe. Svobodna forma razstavljenih posod, v katerih se bije duh tradicionalnih lončarskih izdelkov, odseva napetost duha časa, ki teži po predelavi starega v dotiku z novim. Oblika posod ni več jasno zakoličena – pretekla uporabna funkcija je z novimi vzorci družbenega življenja in produkcijskega načina izgubila na pomenu –, temveč sledi individualnim estetskim usmeritvam avtorjev. Sledimo pokrajini fragmentov spomina, ki je ostal v kolektivnem imaginariju keramikov.

Antične lončarske izdelke, izvite iz prazgodovinskega izročila, so uporabljali predvsem za pripravo in shranjevanje hrane. Keramično posodje so izdelovali prostoročno ali na lončarskem vretenu ter ga okrasili s sčipanjem ali z enostavnim vrezanim ornamentom. Z verovanjem v posmrtno življenje so v antiki umrli v grobove polagali posodje s hrano in pijačo. Grki in Rimljani so z bogatimi grobnimi daritvami in primernim pogrebni ceremonialom poskrbeli za pomiritev duhov umrlih. Tavajoče prosojne duše so se sicer lahko prikradle iz Hada, kar so živi preprečili s primerno počastitvijo umrlih. Z naselitvijo slovanskih prebivalcev so se izgubile pretekle lončarske veščine. Od 13. stoletja naprej pa se je ponovno uveljavilo izdelovanje posodja na lončarskem vretenu, tako na ročni kot nožni pogon. S predelavo črnih kuhinj z zidanimi štedilniki, pa je v letih po prvi svetovni vojni lončarska obrt začela nazadovati. Le tu in tam so redki posamezniki nadaljevali to tradicionalno dejavnost.

Nekaj piskrov na razstavi je v duhu tradicije oblikovanih ročno na lončarskem vretenu, spodaj so zoženi, nato trebušasto zaobljeni in ponovno zoženi, s poudarjenim ustjem navzven, obarvani z ali brez glazure s tipično zelenkasto-rdečkastimi toni. Nekatere prepreda žica, kar sproži aluzijo na praktično plat učvrstitev posod, ker so jih uporabljali za kuho in shranjevanje živil. Obiskovalec se za hip ustavi v času ter premisli preteklo v navezi s sodobnim, saj se mu na drugem koncu prostora odpira pogled na povsem predružačene forme klasičnega piskra. Ti so izdelani ročno, s čimer obudijo najstarejšo tehniko izdelovanja posod. Ročna izdelava je podčrtana, ker glineni svaljki pri nekaterih delih ostanejo nepoglagljeni. Oblika posod ne sledi več uporabni funkciji, avtorji raziskujejo forme živo shranjenih kolektivnih motivov, ki pa jih vsak na svoj način predružači in nadgradi. Slednja je pri nekaterih postala tako arhetipska, da se njihova sodobna različica tradicionalnega piskra ne razlikuje od klasične forme. Pred nami stoji v svoji popolni dovršenosti brez pomoči lončarskega vretena. Spet drugi so segali čez te dimenzije, pisker so položili v ležeč položaj, pobarvali z živimi barvami, ga oblikovali v obliki sklede ali preluknjali, kar je v nasprotju s funkcijo izdelkov tradicionalne lončarske obrti. Preoblikovane klasične posodice in čajnik z manieristično podaljšanimi in stanjšanimi ročaji učinkujejo krhko, kot bi bili prineseni s čajanke z drugega planeta. Pisker se prelevi v poetično trebušasto formo z romantičnim cvetličnim okrasom ali v praviljično posodo s plapolajočimi ušesi ... Spet drugi dominantno kraljujejo v prostoru s svojim na novo poustvarjenim značajem.

Po besedah Walterja Benjamina smo prav z mehanično reprodukcijo umetnosti prišli do točke, ko se je ta osvobodila od svoje odvisnosti od rituala in funkcije. V ospredje je stopilo avtorjevo intimno raziskovanje temeljnih človeških vprašanj in razreševanje ontoloških vprašanj praznine in lastnega smisla. Pričujoča razstava odpira vpogled v ta osebna iskanja skozi zakodirane arhetipske podobe, ki na ta način postanejo naša skupna.

Zora Žbontar, umetnostna zgodovinarica